

**Το επερχόμενο νομικό πλαίσιο για τις υπηρεσίες πληρωμών και οι επιπτώσεις
του στις μεταφορές πίστωσης και στις άμεσες χρεώσεις**

**Βασίλης Παναγιωτίδης
Ειδικός Σύμβουλος
Ελληνική Ένωση Τραπεζών**

A. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Μετά την υιοθέτηση του ευρώ σε λογιστική μορφή το 1999 και την κυκλοφορία του σε φυσική μορφή στα κράτη μέλη της ευρωζώνης το 2002, η δημιουργία του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε ευρώ υπήρξε το επόμενο σημαντικό εγχείρημα για την ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ειδικά στο πεδίο των υπηρεσιών πληρωμών. Στο πλαίσιο αυτό, το 2002, ο ευρωπαϊκός τραπεζικός κλάδος, υιοθετώντας την αρχή της αυτορρύθμισης, δημιούργησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών (European Payments Council – EPC)¹, έργο του οποίου υπήρξε και συνεχίζει να είναι η αναδιάρθρωση του πλαισίου παροχής μεταφορών πιστώσεων, άμεσων χρεώσεων και υπηρεσιών πληρωμών με κάρτες με στόχο τη δημιουργία του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ, γνωστού με το αγγλικό ακρωνύμιο SEPA (Single Euro Payments Area).

Η Οδηγία 2007/64/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά, την τροποποίηση των Οδηγιών 97/7/EK, 2002/65/EK, 2005/60/EK και 2006/48/EK, και την κατάργηση της Οδηγίας 97/5/EK» εκδόθηκε στις 13 Νοεμβρίου 2007 σύμφωνα με τη διαδικασία της συναπόφασης του άρθρου 251 της Συνθήκης.

Λαμβανομένου υπόψη του ατελούς μέχρι σήμερα κοινοτικού πλαισίου στον τομέα των πληρωμών σε συνδυασμό με την οργάνωση των αγορών πληρωμών σε εθνικό επίπεδο, κύριος στόχος της Οδηγίας είναι η θέσπιση ενός σύγχρονου και συνεκτικού κοινοτικού νομικού πλαισίου που θα διέπει σε κοινοτικό επίπεδο τις υπηρεσίες πληρωμών τόσο στο πλαίσιο του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ (εφεξής SEPA) όσο και εκτός αυτού, ώστε να ενισχυθούν η ασφάλεια δικαίου, οι επιλογές του καταναλωτή και η ασφάλεια και αποδοτικότητα των πληρωμών.

Συνεπώς, την πρωτοβουλία του ευρωπαϊκού τραπεζικού κλάδου για την δημιουργία του SEPA έρχεται να συμπληρώσει και ενισχύσει η Οδηγία για τις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά κυρίως ως προς το σκέλος των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ των φορέων παροχής υπηρεσιών πληρωμών (π.χ. πιστωτικά

¹ Μέλη του EPC είναι εμπορικές, αποταμιευτικές και συνεταιριστικές τράπεζες, εθνικές και πανευρωπαϊκές ενώσεις τραπεζών ενώ καθεστώς παρατηρητή έχουν η EKT, το SWIFT και η Euro Banking Association (EBA).

ιδρύματα, ιδρύματα πληρωμών, κ.λπ.) και των χρηστών υπηρεσιών πληρωμών (π.χ. καταναλωτών, επιχειρήσεων, κ.λπ.).

B. Τα συστήματα μεταφορών πιστώσεων και άμεσων χρεώσεων SEPA

Από τις 28 Ιανουαρίου 2008, μετά από δυο χρόνια εντατικής προετοιμασίας, περισσότερες από 4450 ευρωπαϊκές τράπεζες, μεταξύ των οποίων και οι εγκατεστημένες στη χώρα μας, ξεκίνησαν να παρέχουν στην πελατεία τους ηλεκτρονικές μεταφορές πιστώσεων (εμβάσματα) οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις και τους όρους που ορίζονται πανευρωπαϊκά στο πλαίσιο λειτουργίας του συστήματος SEPA Credit Transfer (εφεξής SCT).

Από το Νοέμβριο του 2009, μετά και την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2007/64/EK στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα αρχίσουν να παρέχονται σταδιακά από τις ευρωπαϊκές τράπεζες οι ηλεκτρονικές άμεσες χρεώσεις (πάγιες εντολές) οι οποίες θα πληρούν τις προϋποθέσεις και τους όρους που ορίζονται πανευρωπαϊκά στο πλαίσιο λειτουργίας του συστήματος SEPA Direct Debit (εφεξής SDD). Μάλιστα, το σύστημα SDD θα χωρίζεται σε δυο επιμέρους υποσυστήματα, ανάλογα με την ιδιότητα του πληρωτή/ οφειλέτη. Στο Core SDD στην περίπτωση όπου ο πληρωτής/ οφειλέτης είναι καταναλωτής και στο Business-to-Business SDD στην περίπτωση όπου ο πληρωτής/ οφειλέτης είναι επιχείρηση.

Γ. Οι επιπτώσεις της Οδηγίας 2007/64/EK στα συστήματα μεταφορών πιστώσεων και άμεσων χρεώσεων SEPA

Τα συστήματα SCT και SDD (Core και B2B) αν και περιλαμβάνουν διαπραγεζικούς κανόνες και υποχρεώσεις που ακολουθούν τα εγκατεστημένα στην Ευρωπαϊκή Ένωση πιστωτικά ιδρύματα που έχουν προσχωρήσει (στην περίπτωση του SCT) ή θα προσχωρήσουν (στην περίπτωση του SDD) σε αυτά, ωστόσο έχουν λάβει υπόψη τους τις διατάξεις της Οδηγίας 2007/64/EK που σχετίζονται με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι των λοιπών φορέων παροχής υπηρεσιών πληρωμών και των χρηστών υπηρεσιών πληρωμών. Αν ήθελε κανείς να συνοψίσει τις σημαντικότερες επιπτώσεις της Οδηγίας στα συστήματα μεταφορών πιστώσεων και άμεσων χρεώσεων SEPA, θα μπορούσε να αναφερθεί στα ακόλουθα:

- Προβλέπεται η δυνατότητα προσχώρησης στα συστήματα SCT και SDD, εκτός των πιστωτικών ιδρυμάτων, και των ιδρυμάτων πληρωμών που θα αδειοδοτηθούν σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Τίτλο II της Οδηγίας (άρθρα 5 έως 27).
- Περιορίζεται ο χρόνος ολοκλήρωσης μιας συναλλαγής μεταφοράς πίστωσης. Συγκεκριμένα, ο φορέας παροχής υπηρεσιών πληρωμών του πληρωτή οφείλει να πιστώσει το λογαριασμό του φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμών του δικαιούχου έως το τέλος της επόμενης εργάσιμης ημέρας² από την ημερομηνία

² Έως την 1^η Ιανουαρίου 2012 ο πληρωτής και ο φορέας παροχής υπηρεσιών πληρωμών του μπορούν να συμφωνούν διαφορετική προθεσμία που δεν μπορεί να υπερβαίνει τις τρεις εργάσιμες ημέρες. Οι

λήψης της εντολής πληρωμής. Ο φορέας παροχής υπηρεσιών πληρωμών του δικαιούχου οφείλει με τη σειρά του να πιστώσει το λογαριασμό του δικαιούχου το αργότερο την ίδια εργάσιμη ημέρα κατά την οποία πιστώθηκε ο λογαριασμός του με το ποσό της πράξης πληρωμής και να μεριμνά ώστε το ποσό της πράξης πληρωμής να είναι στη διάθεση του δικαιούχου αμέσως μόλις πιστωθεί με το ποσό αυτό ο λογαριασμός του.

- Προβλέπεται, στο Core SDD, το δικαίωμα του πληρωτή/ οφειλέτη (ο οποίος είναι καταναλωτής) για επιστροφή χρημάτων από τον φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμών του σε περιπτώσεις εγκεκριμένης πράξης πληρωμής άμεσης χρέωσης έως και οκτώ εβδομάδες μετά την χρώση του λογαριασμού του και μάλιστα χωρίς να πληρούνται οι δυο προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 62 της Οδηγίας 2007/64/EK³. Σε περιπτώσεις μη εγκεκριμένης πράξης πληρωμής άμεσης χρέωσης το δικαίωμα επιστροφής χρημάτων στον πληρωτή/ οφειλέτη επεκτείνεται στους 13 μήνες μετά την χρώση του λογαριασμού του.
- Δεν προβλέπεται, στο Business-to-Business SDD, δικαίωμα του πληρωτή/ οφειλέτη (ο οποίος είναι επιχείρηση) για επιστροφή χρημάτων από τον φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμών του σε περιπτώσεις εγκεκριμένης πράξης πληρωμής άμεσης χρέωσης, εφόσον υπάρχει τέτοια συμφωνία μεταξύ του φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμών και της επιχείρησης.
- Επιβάλλεται ο πληρωτής και ο δικαιούχος της πληρωμής (μεταφοράς πίστωσης και άμεσης χρέωσης SEPA) να επωμίζονται τις επιβαρύνσεις που επιβάλουν οι δικοί τους φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών.

Δ. Οι επιπτώσεις της πρότασης Κανονισμού για τις διασυνοριακές πληρωμές στην Κοινότητα στα συστήματα μεταφορών πιστώσεων και άμεσων χρεώσεων SEPA

Τον Οκτώβριο του 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «για τις διασυνοριακές πληρωμές στην Κοινότητα».⁴ Τον Μάιο του 2009 υιοθετήθηκε, σε πρώτη ανάγνωση, ο Κανονισμός από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Έως τον Σεπτέμβριο του τρέχοντος έτους αναμένεται η τυπική ψήφιση και δημοσίευση του Κανονισμού στην Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενώ ως ημερομηνία έναρξης εφαρμογής των διατάξεών του ορίστηκε η 1^η Νοεμβρίου 2009, οπότε και θα αντικατασταθεί πλήρως ο Κανονισμός (ΕΚ) 2560/2001 για τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ. Δεδομένου ότι πρόκειται για Κανονισμό δεν χρειάζεται, όπως στην περίπτωση της

προθεσμίες αυτές μπορούν να παρατείνονται κατά μία επιπλέον εργάσιμη ημέρα για τις πράξεις πληρωμής που εκτελούνται σε έντυπη μορφή.

³ Οι εν λόγω προϋποθέσεις είναι οι ακόλουθες: α) κατά την έγκριση της πράξης πληρωμής άμεσης χρέωσης δεν προσδιορίστηκε το ακριβές ποσό της χρώσης και β) το ποσό της χρέωσης υπερβαίνει το ποσό που θα ανέμενε εύλογα ο πληρωτής λαμβάνοντας υπόψη τη μορφή, τις προηγούμενες συνήθειες εξόδων του, τους όρους της σύμβασης πλαίσιο και τις σχετικές περιστάσεις της υπόθεσης.

⁴ COM (2008), 640 τελικό.

Οδηγίας 2007/64/EK, ενσωμάτωσή του στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στα άρθρα υπ. αριθμ. 5α και 5γ του Κανονισμού έχουν προβλεφθεί δυο βασικές ημερομηνίες οι οποίες θα επηρεάσουν άμεσα τα συστήματα άμεσων χρεώσεων SEPA. Ειδικότερα:

- έως την 1^η Νοεμβρίου 2010 το αργότερο, οι φορείς παροχής υπηρεσιών πληρωμών που σήμερα παρέχουν στους πληρωτές/πελάτες τους τη δυνατότητα εξόφλησης υποχρεώσεών τους με τη χρήση εγχώριων πράξεων πληρωμών άμεσης χρέωσης σε ευρώ θα πρέπει να προβούν στις απαιτούμενες εκείνες ενέργειες ώστε να μπορούν να εξυπηρετήσουν τους πληρωτές/πελάτες τους και με διασυνοριακές SEPA άμεσες χρεώσεις σε ευρώ στις οποίες ο δικαιούχος της πληρωμής είναι εγκατεστημένος σε οποιοδήποτε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και
- έως την 1^η Νοεμβρίου 2012 και σε περίπτωση που δεν υπάρχει επιμέρους διμερής συμφωνία των φορέων παροχής υπηρεσιών πληρωμών, κάθε διασυνοριακή SEPA άμεση χρέωση σε ευρώ θα πρέπει να συνοδεύεται από διατραπεζική αμοιβή – η οποία θα αποδίδεται από τον φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμών του δικαιούχου στον φορέα παροχής υπηρεσιών πληρωμών του πληρωτή - ύψους 0,088 ευρώ.

Επιπλέον, με λοιπές διατάξεις του Κανονισμού για τις διασυνοριακές πληρωμές στην Κοινότητα προτείνεται η αναθεώρηση του υφιστάμενου Κανονισμού (ΕΚ) 2560/2001 σε ό,τι αφορά:

- την επέκταση της αρχής της ισότητας των επιβαρύνσεων για τις διασυνοριακές και τις αντίστοιχες εγχώριες πληρωμές ώστε να καλύπτονται και οι πράξεις πληρωμής άμεσων χρεώσεων,
- τη ρητή υποχρέωση των φορέων παροχής υπηρεσιών πληρωμής να λαμβάνουν υπόψη, κατά τον προσδιορισμό των επιβαρύνσεων του χρήστη μιας διασυνοριακής πληρωμής, την επιβάρυνση του χρήστη αντίστοιχης εγχώριας πληρωμής.

Συμπερασματικά, οι πρωτοβουλίες της αγοράς για τη δημιουργία του Ενιαίου Χώρου Πληρωμών σε ευρώ δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν χωρίς τη θέσπιση ενός σύγχρονου και συνεκτικού νομικού πλαισίου που θα διέπει σε κοινοτικό επίπεδο τις υπηρεσίες πληρωμών. Αυτός είναι και ο λόγος που ο SEPA, η Οδηγία 2007/64/EK και ο Κανονισμός για τις διασυνοριακές πληρωμές στην Κοινότητα θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ένα ενιαίο σύνολο κανόνων που συμβάλλει περαιτέρω στην ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Ωστόσο, δεν θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας ότι οι διατάξεις της Οδηγίας και του Κανονισμού δεν αφορούν αποκλειστικά και μόνο τις SEPA μεταφορές πίστωσης και άμεσης χρέωσης αλλά επεκτείνονται σε κάθε πράξη πληρωμής αυτού του τύπου. Το ζήτημα της μελλοντικής αποκλειστικής παροχής και χρήσης SEPA μεταφορών πιστώσεων και άμεσων χρεώσεων μόλις άρχισε να απασχολεί τα θεσμικά

όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁵ και θα πρέπει, πριν τη λήψη οποιασδήποτε απόφασης, να συνυπολογιστούν όλα τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα μιας τέτοιας στρατηγικής απόφασης για το μέλλον των πληρωμών στην Κοινότητα.

⁵ Βλέπε σχετικά το κείμενο διαβούλευσης που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 8 Ιουνίου 2009 με τίτλο “POSSIBLE END-DATE(S) FOR SEPA MIGRATION”. Το κείμενο διαβούλευσης είναι διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/884&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>